

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
ראשון

היכל
שמיני

קונטרס
מאמרי ראש השנה
תר"צ

מכבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שני אורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת
„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושלוש לבריאה
שנת הקהל

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

KUNTRES
MA'AMOREI ROSH HASHANA – 5690

Published and Copyrighted by
“KEHOT” PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway, Brooklyn, N.Y. 11213
Tel. (646) 770-3589 • kehotp@gmail.com

Printed in U.S.A.
5783 • 2023

ב"ה.

פתח דבר

לקראת ראש השנה הבעל"ט, הננו מוציאים לאור „קונטרס מאמרי ראש השנה – תר"צ" הכולל שני מאמרים שאמר כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע בראש השנה תר"צ.

המאמרים נדפסו בסה"מ קונטרסים ח"א סט, א ואילך, ונדפסים כאן בתוספות הערות ומראי מקומות הבאים בשולי הגליון ע"י המו"ל, תדפיס מתוך סה"מ תר"צ-תרצ"א (שמכינים כעת לדפוס).

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

מערכת „אוצר החסידים”

ימות המשיח,
ערב ראש השנה ה'תשפ"ד
ברוקלין, נ.י.

ספר המאמרים

— תר"צ —

בס"ד

ליל ב' דר"ה. ת"ר, צדיק, נויארק.

זהו היום תחלת מעשיך, זכרון ליום ראשון², כי חק לישראל הוא, משפט לאלקי יעקב³. דהיום דר"ה הוא תחלת מעשיך וצ"ל⁴ והלא ר"ה הוא יום וא"ו למע"ב, דבכ"ה באלול נברא העולם⁵ ור"ה הוא יום ברוא אדה"ר,

(1) מאמר זה (וכן רוב מאמרי השנה) נאמרו ע"י כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ בבואו לארצות הברית בפעם הראשונה* (מיום ג', י"ב אלול תרפ"ט, עד יום ה', כ"א תמוז תר"צ)**.

*

במכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ ממוצאי ר"ה תר"צ כותב:

און צוא מעריב 6 אַזייגער זאיינען מיר גיקומען אַ קריק, און איך האָב גידאַרפט ריידין חסידות, איז גיוען אַ 3000 מענטשין אין שוהל און נאָך אַמאָהל אַזייפיל איז גיוען אייפין גאָס ואַס האָבין ניט גיקאַנט אַראַיין. נאָך מעריב האָב איך גירעט (פון בימה) אַ חסידות ואַס זיי זאָהלין קאָהנען פאַרשטיין, ויא עס האָט גידוערט אַ 1/4 שעה איז אַ גרייסער עולם אַרויס גיגאיינגען, און זאיינען אַראַיין אַנדערע. אַ 1000 מענטשין זאיינען גיוען דיא גאַנצע צייט . . . עס האָט גידוערט אַ שעה צייט.

(2) נוסח תפלת מוסף דר"ה (ברכת זכרונות) – מר"ה כו, א.

(3) שם – מתהלים פא, ה.

(4) ראה ר"ן (ד"ה בראש) וחדא"ג מהרש"א (ד"ה תנא) ר"ה טז, א. בחיי בראשית א, ג (ד"ה יש). לקוית נצבים מז, א. מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"ג ע' תתמ. המשך וככה תרל"ז (קה"ת, תשע"ג) פעה' (ע' פט). המשך תרס"ו ע' כ. ובכ"מ.

(5) ויק"ר רפכ"ט. פדר"א רפ"ח. פסיקתא דר"כ פסיקתא כג. יל"ש פנחס רמז תשפב. וראה הערת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א בסה"מ תש"ט ע' ג.

* ראה שיחת ט' אדר תש"נ הערה 1 (סה"ש תש"נ ח"א ע' 326): שביקור זה ה' הכנה לביאתו בקביעות בתכלית השלימות [בשנת ה'ש"ת], ע"ד מ"ש (ויגש מו, יח) „ואת יהודה שלח גו' להורות לפניו גשנה“.

** ע"ד הביקור באר"ב — ראה סקירה קצרה ב„מבוא“ לאגרות קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ב ע' 15 ואילך. ספר תולדות חב"ד בארה"ב פרק ח (ע' לז) ואילך.

שהוא ביום וא"ו למע"ב שע"ז ארז"ל ע"פ אחר וקדם צרתני, שהאדם נברא אחר למע"ב, והיינו דהגם שהאדם בעצם מעלתו הרי הוא קדם לכל הנבראים, אבל בריאתו ויצירתו הוא אחר למע"ב. וא"כ איך נקרא זה תחלת מעשיך. והרי כל הנבראים נבראו קודם האדם, וכמאמרם אם יחטא אדם אומרים לו אפילו יתוש קדמך דהן אמת שהאדם הוא קודם לכל הנבראים והיצורים והוא כאשר מתנהג בהנהגה טובה, אבל אם הוא מתגאה בזה שהוא במעלה על כל הנבראים והנהגתו אינה טובה אז אומרים לו אפילו יתוש קדמך. וא"כ איך נקרא ר"ה תחלת מעשיך. ועוד מהו זכרון ליום ראשון דמאחר דר"ה הוא ביום וא"ו למע"ב ונקרא תחלת מעשיך הול"ל זכרון ליום הששי, ומהו ליום ראשון. ועוד צריכים להבין אומרו כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב, דזהו נתינת טעם על זה היום תחלת מעשיך כלומר דטעם הדבר דהיום דר"ה הגם שהוא יום וא"ו למע"ב, שהוא יום שנברא האדם, ולא היום שנברא העולם, מ"מ הרי נקרא זה היום בשם תחלת מעשיך לפי כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב דלכאורה אינו מובן שייכות הענינים זל"ז וגם מהו המשך הענין של המאמר כללי זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון, כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב ועל המדינות בו יאמר איזה לחרב ואיזה לשלום, איזו לרעב ואיזו לשבע ובריות בו יפקדו להזכירם לחיים כו' דנושא ותכן הענין הוא דהיום דר"ה דהגם שהוא ביום שנברא האדם מכל מקום הוא תחלת מעשיך. והגם דיום וא"ו דמע"ב שבו נברא האדם הוא תחלת מעשיך הנה מ"מ הזכרון הוא ליום ראשון שבו נברא העולם. ולא זכרון ליום וא"ו, וטעם הדבר הוא לפי כי חק לישראל הוא ומשפט לאלקי יעקב, ולזאת הנה בכדי שכוונה זו המכוונת מאתו ית' בענין בריאת העולם ויצירת האדם תבא מן הכח אל הפועל, הנה לזאת ועל המדינות בו יאמר כו' ובריות בו יפקדו להזכירם לחיים. הנה כל זה תלוי בהעבודה דישראל בתורה ומצות, וזהו המשך הענין זה היום כו' ועל המדינות כו' דכל עניני המדינות והבריות כו' הוא בשביל להשלים הכוונה העליונה בבריאת העולמות.

והנה להבין הכוונה פנימית בענין זה, הענין הוא, דהנה"ו ר"ה נקרא בכתוב בשם היום¹¹, כמ"ש¹² אתם נצבים היום כלכם לפני ד' אלקיכם ראשיכם

6) ברכות סא, א. עירובין יח, א. ב"ר פ"ח, א. ויק"ר פי"ד, א.

7) תהלים קלט, ה.

8) סנהדרין לח, א.

9) נוסח תפלת מוסף דר"ה (ברכת זכרונות).

10) ראה כש"ט (קה"ת, תשפ"א) הוספות סל"א (עח, ב).

11) ראה זח"ב לב, ב וברמ"ז שם (הובא בלקו"ת תבוא מא, ג). מגלה עמוקות נצבים ד"ה

עשירי (ס, ד). פענח רזא ס"פ נצבים. לקו"ת ר"פ נצבים (מד, א).

12) נצבים כט, ט"י.

שבטיכם זקניכם כו' טפכם נשיכם כו' עד שואב מימך, וחשיב כאן עשר מדרגות רחוקות זו מזו, ראשיכם, ושואב מימך, ואומר ע"ז אתם נצבים היום כלכם, דכלכם עומדים וקיימים, דבר"ה הוא הדין ומשפט על כל היצור, אבל אתם הנה כלכם נצבים, והיינו דכלכם עומדים וקיימים ביום הדין¹³, איהר בלייבט שטיין. ואתם נצבים היום כלכם לפני ד' אלקיכם, ראשיכם שבטיכם וכו' טפכם נשיכם כו' דבהיום דר"ה כלם עומדים בהשוואה לפני ה' אלקיכם. דהגם יש חלוקי מדריגות באנשים שהם חלוקים בידיעותיהם ועניניהם, וכדאי' בזהר¹⁴ אית מארי רזין וסודין היינו שישנם שידועים סודות התורה וטעמי המצות ועוסקים בדברי קבלה ופנימי' התורה שנק' סתימא דאורייתא שהוא סוד ורז ואת מארי אורייתא שהם יודעים ומשיגים חכמת התורה בהבנה והשגה גדולה והיינו גליא שבתורה, ואית מארי עובדין טבין שהם בעלי עבודה במעשים טובים שהם מקיימים את המצות בזהירות ובזריזות גדולה בחיות מיט א' לעבעדיקייט מיט א' שטארקען קלעפ און גישמאק, וכמ"ס¹⁵ שיש באנשים אשר לכל אחד יש מצוה שעושה אותה בחיות רב, אזיי זעהען מיר במוחש, אז עס איז דאָ אַזעלכע וואָס ער איז מקיים א' מצוה פרטית מיט א' חיות. כמאמר העולם אין דער מצוה האָט ער גאָר א' באַזונדער חיות, וכן הוא בבעלי עבודה בכל המצוות, שמקיימים אותם בחיות ובהתלהבות, והיינו דלא זו בלבד דקיום המצות אצלם הוא בהידור כדינו וכהלכתו, הנה עוד זאת שהוא בחיות, הנקרא בל' העולם מיט א' לעבין דזהו"ע החסידות¹⁶, חסידות מגלה החיות פנימי של כל דבר. חסידות אינו מוסיף דבר, בהדבר עצמו, כי אם כל ענינה הוא שמגלה החיות פנימי של הדבר שהוא נשמת הדבר ההוא, אמנם נודע דלא עם הארץ חסיד¹⁷, ולזאת הנה בכדי לקיים מצוה כדבעי למהוי צריכים לידע איך לעשותה בדיוק ובדקדוק, לכן יש להם זמן קבוע ללמוד שו"ע לידע את המעשה אשר יעשון¹⁸, ועוסקים בצדקה ובגמ"ח בממונם גופם (טרחתם) ונפשם, וישנם אנשים פשוטים שאינם יודעים מאומה ומקיימים מצות ומנהגי ישראל בתמימות, דאנשים הפשוטים האלו הגם שאינם יודעים מאומה בחכמת התורה ומכש"כ בסודות ורזין דאורייתא וטעמי המצות, הנה מעלתם גדולה מאד בזה דקיום המצות אצלם הוא בתמימות, אשר זה יקר וחביב לפני הקב"ה יותר מכל ידיעה והשגה¹⁹, אבל מ"מ ה"ז

13 ראה סה"ש תשנ"ב ח"א ע' 4.

14 ראה אגה"ק ס"ה (קט, א). ביאורו"ז לאדהאמ"צ כה, א-ב. להצ"צ ח"א ע' קלד.

15 ראה אגה"ק ס"ז (קיב, א).

16 ראה לקו"ש ח"ט ס"ע 246 ואילך. וש"נ.

17 אבות פ"ב מ"ה.

18 ל' הכתוב – יתרו יח, כ.

19 ראה עד"ז כש"ט (קה"ת, תשפ"א) הוספות ס' קנד (קח, א) ואילך.

מדריגות חלוקות. הנה בהיום דר"ה אומר אתם נצבים כלכם, ראשיכם שבטיכם כו' טפכם נשיכם כו' היינו דכלם חשובים לפני הקב"ה שהוא אב הרחמים.

וביאור הענין הוא דהנה העבודה דר"ה ויוהכ"פ הוא בנקודת הלב שבכאו"א מישראל. ר"ה און יוהכ"פ רירט אן יעדער אידן אין טיפין הארצין, ומתגלה נקודת היהדות באמונה פשוטה. דבזה הרי אין חלוקי מדריג/, דבהשגה²⁰ שהיא בכחות הגלויים הרי בזה יש חילוקי מדרי' מי שמשגיג יותר או פחות אבל בנקודת היהדות שהוא מצד עצם הנשמה הנה בזה אין חילוקי מדריגות, ורק שאלו שהם בעלי השגה והבנה ה"ה קרובים יותר שיתגלה אצלם נקודת הלב מכמו באלו שאינם בעלי השגה. דזהו בכל השנה, אבל ר"ה הוא זמן התגלות קירוב המאור אל הניצוץ²¹ וכמ"ש²² חשף ה' את זרוע קדשו, דערפאר איז ר"ה ווערט בא' יעדער אידען דערוועקט די פינטעל הארץ, ואז לפני ה' ישפוך²³ נפשו בהתעוררות גדולה ולהיות דבר"ה ויוהכ"פ דהעבודה דכל ישראל הוא בנקודת הלב ובאמונה פשוטה בה' לכך הנה כלם חשובים לפני הקב"ה, דהנה ר"ה הוא יום הדין והמשפט על כל החיים²⁴ וכמא' מי לא נפקד כהיום הזה, וכל באי עולם יעברון לפניך כבני מרון²⁵, דהדין ומשפט דר"ה אינו רק דין כללי כ"א דין ומשפט פרטי לכאו"א בפרט וכמא'²⁶ ותספור ותמנה ותפקוד נפש כל חי, לחתוך קצבה לכל נפש ונפש ביחוד ולכתוב את גזר דינם אם יחי', ואיך יהי' החיים שלו אם בתכלית הבריאות או ח"ו כו' וכן בריאות אנשי ביתו כל דבר ודבר בפרטי פרטיות. וכת'²⁷ ויבאו בני האלקים להתייצב על ה' ויבא גם השטן בתוכם להתייצב על ה', ותרגם והוה יום דינא רבא. ופי' במצו"ד²⁸ ויהי היום היום שהוכן לכשיבאו בו מלמדי הזכות והחובה. עס איז דאָ אַ טאָג וואָס דער טאָג איז אָפּגישטעלט אויף דעם דין ומשפט, און אין יענעם טאָג קומען די מקטרגים וואָס מאַנען די אַלע זינד וואָס די מענטשען האָבן אָפּגיטאַן דעם גאַנצען

(20) ראה סה"מ תרפ"ט ע' 176.

(21) ראה דרך חיים כא, סע"ב. כד, ד ואילך. צא. א. מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"ב ע' תקכד. סה"מ תרנ"א ע' נג. המשך תערוב ח"א ריש ע' תיג. שם ע' תרד. ח"ג ע' ארצ. סה"מ פר"ת ע' כז. קונטרס העבודה פ"ה. סה"מ תרפ"ח ע' קצב. סה"מ תרצ"ז ע' ב. ועוד.

(22) ישעי' נב, י.

(23) תהלים קב, א.

(24) ראה ר"ה ח, סע"א. טז, א-ב.

(25) ראה ר"ה טז, רע"א (במשנה). יח, א. פיוט „ונתנה תוקף“.

(26) פיוט „ונתנה תוקף“.

(27) איוב א, ו. ב, א.

(28) וראה גם פרש"י עה"פ. זח"ג רלא, א (ברע"מ). אוה"ת נ"ך ח"א ע' תרנא. שה"ש ח"א

ע' קפח. ח"ג ע' תתסו.

יָאָר, און עס קומען די מליצי יושר וואָס זיינען מלמד זכות אויף דעם מענטשען. וכמו עד"מ בדין ומשפט למטה דכשהאדם עובר על איזה חוק ודין ממשפטי המדינה בגניבה, גזילה או רציחה או אונאה באיזה אופן שיהי' והחוטא הנאשם נתבע לדין הרי יש מלמדי זכות ומליצי יושר, ויש מלמדי חובה ותובעים לדון בדין קשה את העובר על החוקים והמשפטים, דתביעתם היא תביעה כפולה, הא' תביעה כללית פֿאַר וואָס איז גאַר פֿאַראַן אַזעלכע וואָס זיינען עובר אויף די חוקי המדינה. והב' הוא שתובעים תביעה פרטית מהאישי ההוא שהוא עובר על החוק ומגדילים את החטא והאשמה שלו, באמרם כי לפי שאין מייסרים את העוברים על החוקים הנה עיי"ז נמצאים העוברים על החוקים, ע"כ תובעים המה, דגם אם יצדקו דברי המלמדי זכות על אדם זה הלא חטאו גדול מה שגורם לאחרים, וע"כ תובעים הם אשר ח"ו ייסרו אותו במשפט קשה, מער וויפיל ער איז ווערט, למען שיפחדו גם אחרים, והסדר הוא אשר אחרי שהשופט שומע תביעת מלמדי החוב ומליצת המלמדי זכות נותנים רשות לבעל הדין בעצמו אשר ילמד זכות על עצמו, אשר באמת הנה בלמוד זכות הזה תלוי כל החלט המשפט.

והנה ככל המשל הזה יובן בהדין ומשפט דר"ה דזהו ויהי היום²⁷, דר"ה הוא היום שהוכן למשפט ודין. ובו ביום באים ר"ל המקטרגים התובעים משפט על מעשה בנ"א, וכמארז"ל (ב"ב דט"ז ע"א) יורד ומתעה, שהשטן שהוא מלאך רע יורד למטה ומתעה את הבריות, ער רעדט איין דעם מענטשען און פיהרט איהם אַראָפּ פון דרך האמת ועולה ומרגיזו. ואח"כ הוא עצמו תובע דין לשפוט את האדם ח"ו בדין קשה ר"ל. והנה כשם שבדין ומשפט דלמטה הרי אחרי שהשופט שומע דברי המלמדי זכות וחוב נותנים רשות להבעל דין עצמו ללמד זכות על עצמו כן הוא בדין ומשפט דר"ה שניתן רשות להאדם ללמד זכות על עצמו ועל ב"ב ועל זולתו, והם התחנונים ובקשות שבתפלה, ואמירת מזמורי תהלים, דבזה הרי כאו"א מלמד זכות על עצמו ולכן הנה הב' ימים אלו דר"ה הנה לבד זאת שצריכים זהירות יתירה לפי שהוא הזמן דקבלת עול מלכות שמים צריכים לייקר כל שעה ורגעי' להיות כל שעותיו נתונים לד' בתפלה, תורה, ואמירת תהלים, וכל זה צריך להיות נעשה בחיות ורגש פנימי, וכמו שאנו רואין במוחש דהדבר שנוגע להאדם בחיי נפשו ונפשות אנשי ביתו הוא עושה זאת מעומק נקודת לבבו, באשר יודע אשר בזה תלוי כל חיותו וחיות ב"ב. וכמו עד"מ מי שיש עליו איזה משפט אשר עונשו הוא בקנס בממון רב שאינו לפי כחו והיינו דמה שמרויח לפרנסת ביתו במשך זמן צריך ליתן קנס, ובפרט משפט אשר עונשו

29) ראה סה"מ תרפ"ח ע' ו. תרצ"ז ע' 310. אג"ק אדמו"ר מהור"י צ"ח ד' ע' קלב. תטז.

סד"ה אתם נצבים תשי"א. תשי"ב.

ביסורים ח"ו ומכש"כ בעונש מות ר"ל, ומתבונן כי עתה עוד אפשר לו למצא עצות איך להנצל מזה, וגודל הסכנה שהוא נמצא וגודל הרחמנות שעל ב"ב, הנה כל אשר לו יתן האדם בעד נפשו³⁰, עס איז ניטאָ קיין צו טייער, און עס איז ניטאָ קיין צו פיל, און קיינער דאַרף אים ניט מעורר זיין, באַ אים איז יעדער רגע טייער, ומשתדל בהשגת טוענים ומליצי יושר היותר טובים ומונח בזה בכל לבו נפשו ומאדו, ומוצא כל מיני הצטדקות שאפשר להיות ואין צריכים לזרוז על זה כלל, כי הוא עושה בעצמו בזריות גדולה ובעיון רב. והגם שאינו יודע חוק ומשפט הנה לפעמים ה"ה ממציא המצאות וסברות עמוקות באופן ההצטדקות שלו, מה שלא ימצאו בעלי שכל חריפים ביודעי דין³¹. והכל הוא אצלו בהתרגשות גדולה באמת ובתמימות. זייער ערינסט מיט אַ אמת, ובפרט בעת עמדו למשפט ודובר דבריו להצדיק את עצמו או שמודה על האמת ומבטיח נאמנה אשר לא ישוב לכסלה³² עוד ומתחנן ומבקש על נפשו ונפשות ב"ב בבכ"י עצומה ודבריו יוצאים מנקודת פנימי' לבבו דכ"ז הוא לפי שידוע שזה נוגע בנפשו ונפשות אנשי ביתו לחיים או ח"ו וח"ו כו' ודבריו אלו פועלים על השופט להקל במשפטו. והדוגמא מזה יובן בעבודה בנפש האדם, בהדין ומשפט דר"ה כשבאים בני האלקים להתייצב על ה' לתבוע ולקטרג ח"ו על כל אחד ואחד וסופרים ומונים חטאיו פשעיו ועוונותיו אשר מהם הרבה אשר נשכחו מאתו במשך השנה, ומהם אשר גם לא שם לבו להם לחשבם לחטא מפני כמה סבות, הסבה הא' הוא מפני העדר הידיעה ועמי הארצות, שיש כמה בנ"א שאינם מקיימים את המצות או ר"ל עוברים עבירות מפני העמי הארצות שלהם, זיי זיינען שטאַרק פאַרגרעבט גיוואַהרין, מיא ווייס ניט דיא גרייסקייט פון לייגען תפילין, און די האַרבקייט פון חילול שבת ומאכלות אסורות ובפרט טהרת המשפחה, אשר כל הצרות ויסורים בגידול בנים בא מזה, והב' הוא הקרירות, די קאַלטקייט והטרדא בעניני עולם, דכ"ז הוא סיבה מה שהוא שכח על חטאיו גם הגדולים, ובפרט הענינים שאדם דש בעקביו³³, ועובר עליהם מפני העדר הידיעה באיסור והיתר, מיעוט יראת אלקים, והעדר שימת לב אבל המקטרגים ר"ל זוכרים ומפרטים כל חטא ועון בפרט, ועוד זאת כי מגדילים את כל חטא ועון בטענות ותביעות שונות בדוגמת דבר המלמדי חוב במשפט גשמי שאומרים אשר גם אם יצדקו דברי המלמדי זכות על אדם זה בפרט, אבל חטאו גדול מנשוא שמחטיאו את הרבים, וכאשר ישים האדם אל לבו מצבו האמתי באשר הוא, כאשר ידע אינש בנפשי' בכל פרטי פרטיות עניניו ויתבונן בזה בהתבוננות עמוקה עד

(30) ע"פ איוב ב, ד (ושם: וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו).

(31) ראה אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ג ע' רצ (נעתק ב"היום יום" ט אלול).

(32) ע"פ תהלים פה, ט. וראה אגה"ת פ"א (צא, א).

(33) תנחומא ורש"י ר"פ עקב. וראה דרך חיים ת, א.

אשר יצייר במוחו כל פרטי עניני הדין והמשפט, וטענות ותביעות המלמדי חוב, ודברי המלמדי זכות, ובתוך עומק פנימיות לבבו ידע את האמת שהוא בדוגמת דבר הנתבע במשפט גשמי, והוא חטא ואשם, ואין לו שום התנצלות אלא לבקש רחמים וחנינה בלבד, וכאשר ישים אל לבו דהפסק דין וההחלט תלוי רק בבקשותיו ותחנוניו, ואבינו מלכינו יתברך ויתעלה פותח יד לקבל שבים³⁴, דזהו ענין תקיעת שופר, גנוחי גניח ילולא יליל³⁵ בצעקה פנימית מקירות לבו, הרי אין הדבר תלוי אלא בו, ולזאת הנה בהיום דר"ה דאז הוא עת רצון למעלה בהתגלות קירוב המאור אל הניצוץ צריך כל אחד ואחד לעורר את נקודת לבבו ולעמוד על נפשו להתחנן אל ד' על נפשו ונפשות אנשי ביתו בבקשת רחמים ותחנונים, כמו העומד לדין למטה במשפט הנוגע בנפשו, ויעשה תשובה שהיא החרטה גמורה³⁶ על כל הדברים הלא טובים שעשה בעבר, ויקבל עליו עול מלכות שמים על להבא.

והנה זהו ההפרש בין הדין ומשפט דר"ה להדין ומשפט ששופטים את האדם אחרי מותו ר"ל, דהחילוק הוא בב' ענינים, הא'³⁷ דהדין ומשפט שאחרי מותו ר"ל הוא משפט הנפש והנשמה, והדין ומשפט דר"ה הוא משפט הגוף אם יחי' או ח"ו וח"ו כו' היינו אם תתקיים ותחי' הנפש בהגוף או ח"ו וח"ו כו', אם יהיו לו בנים או ח"ו כו' ואם יהיו הוא ובניו ביתו בריאים או ח"ו כו' אם תחי' פרנסתו בריוח ויתעשר או שחי' יעני ותחי' ח"ו פרנסתו בדוחק וכן בכל הענינים הגופניים בענג או ח"ו בצער, וע"ז הוא הדין ומשפט והמקטרגים טוענים טענותיהם הרעים ותובעים ח"ו דין. והמליצי יושר שהם המעשים טובים של האדם³⁸ טוענים בזכותו. אבל העיקר הוא הדברי זכות והבקשת רחמים של הבעל דין בעצמו. והחילוק השני שבין הדין ומשפט שאחרי מותו של האדם ר"ל, להדין ומשפט דר"ה, דאחרי המיתה ר"ל הרי אי אפשר לעשות תשובה³⁹, וזהו אחד העונשים היותר גדולים כשבאים אל עולם האמת ורוצים לעשות תשובה ואין מספיקים בידם, דאָרטען אין עולם האמת וייל מען שוין טאָן תשובה און עס העלפט ניט. ובהדין ומשפט דר"ה מועלת תשובה כמ"ש⁴⁰ היום לעשותם בעוה"ז דוקא. וזהו יפה שעה א' בתשובה

(34) ע"פ פיוט „לך ה' הצדקה" (ושם: כי ימינך פשוטה לקבל שבים).

(35) ראה ר"ה לג, ב.

(36) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ב ה"ב. אגה"ת פ"א צ"א, א ואילך). דרמ"צ מצות וידוי תשובה (לח, א ואילך). סה"מ תרפ"ט ע' 9. ד"ה תקעו תרצ"א פ"ה (לקמן ע' 000).

(37) ראה לקו"ת דרושים לר"ה נט, ב.

(38) ראה שבת לב, א.

(39) ראה עד"ז „היום יום" כ"ו סיון. ו' כסלו.

(40) ואתחנן ז, יא. עירובין כב, א.

ומעש"ט בעוה"ז מכל חיי העוה"ב⁴¹. אז דורך א שעה פון תשובה ומעש"ט בעוה"ז קומט מען צו צו הויכע מדריגות אין עולם הבא. והבא לטהר מסייעין אותו⁴² ובפרט ביום דר"ה שהוא עת רצון וממה"מ הקב"ה מתרצה ומתפייס בתחנונים ובדמעות כי ידו ית' פתוחה לקבל שבים. ולכן כאשר האדם מתעורר בתשובה מקבלים אותו, ולזאת צריכה להיות תפלת האדם בר"ה ויוהכ"פ בקול גדול וכדאי' בב"י או"ח סי' ק"א דבר"ה ויוהכ"פ נוהגים כל ישראל להשמיע קולם בתפלה ואמירת תהלים⁴³, ובס' מגן דוד להרדב"ז ז"ל אות ט'⁴⁴ כתב וז"ל כי הדבור היוצא מפי האדם כו' אם טוב וישר הוא ויוצא בקדושה אז מקריבין אותו לפני מי שאמר והי' העולם⁴⁵ כו' עכ"ל. דזהו בכל זמן ומכש"כ בר"ה ויוהכ"פ דזהו"ע תקיעת שופר גנוחי גניח וילולי יליל כמאמר רבינו הגדול נ"ע בשם הבעש"ט נ"ע⁴⁶ דישראל הם בנים למקום והצעקות בעת תקיעת שופר הוא כבן הצועק אל אביו אבא אבא הצילני מאויבי ושונאי שהם המקטרגים ר"ל. וזהו זה היום, דהיום דר"ה שהוא יום ברוא האדם הוא תחלת מעשיך, לפי שעיקר הבריאה הוא האדם שהוא בחיר הנבראים⁴⁷ הנה יום זה הוא זכרון ליום ראשון, דבסדר הימים הרי יום ראשון הוא חסד⁴⁸ דע"י שהאדם עושה תשובה ושובר את לבבו בחרטה על העבר ומקבל על עצמו לשנות את דרכו לטוב הנה הקב"ה שומע קול תרועת עמו ישראל דתרועה הוא שברים צובראָכניקייט, דער אויבערשטער נעמט צו את התשובה היינו די צובראָכניקייט ברצון ועולה מכסא דין ויושב על כסא רחמים⁴⁹ ומגביר מדת החסד, ונותן לכלל ישראל שנת חיים.

-
- 41) אבות פ"ד מ"ז.
 42) שבת קד, א. יומא לח, ב. ועוד.
 43) וראה גם שו"ע (ואדה"ז) או"ח סק"א ס"ג.
 44) דף כב, א.
 45) נוסח „ברוך שאמר“.
 46) הובא בהמשך וככה תרל"ז (קה"ת, תשע"ג) פ"ע (ע' פב-פג). וראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע ח"ג ע' תצ.
 47) ראה זח"ג מח, א. ובזח"א לד, ב: דכד בעא קוב"ה למברי אדם אזדעזעו כל עילאין ותתאין. וראה לקוטי לוי"צ לזח"א ע' ח. עבודת הקודש ח"ג פ"ג-ד.
 48) ראה שער מאמרי רשב"י ויקהל רג, א (בהוצאת ירושלים, תשמ"ח – קנז, א). של"ה מס' חולין קיז סע"ב. שעהיוה"א פ"י (פז, ב ואילך). תו"א מג"א צב, ב. לקו"ת אמור לא, ד. מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"א ע' רו. וש"נ.
 49) ויק"ר פכ"ט, ג.

בס"ד

יום ב' דר"ה, ת"ר צדיק. נויארק.

מן⁵⁰ המיצר קראתי י"ה, ענני במרחב יהי⁵¹. וצ"ל⁵² מהו אמרו ב"פ י"ה דלכאורה הוה ל' למימר ענני במרחב, ועוד דהנה הפסוק דמן המיצר הוא הפסוק הראשון דפסוקי תקיעות דענין התקיעות הוא בעת זמן שהמקטרגים ר"ל באים לקטרג ח"ו על בני ישראל ולהזכיר את חטאיהם עונותיהם ופשעיהם ולתבוע ח"ו שידינו אותו עבור כל החטאים ועונות ופשעים שהאדם גם שכח עליהם במשך השנה. דהשכחה רק אצל האדם, ער האט פאר געסען אויף דיא זינד וואָס ער האָט געטאָן. וואָס אַזוי איז דאָך אפילו בהדברים והענינים שבין אדם לחבירו, דכשהוא מיצר לחבירו, ער מאַכט דעם אַנדערין איינג און שלעכט גם בדברים של מה בכך כמו עניני צחות הנקרא גלייך ווערטלעך ה"ה גורם צער לחברו, ולפעמים גם עגמת נפש מעין שפיכות דמים⁵³, והוצאת שם רע, כנראה במוחש אשר הרוב מהם גורמי פירוד לבבות ומדות רעות, וכן בעניני פרנסה שהאחד נוגע במה ששייך לחברו, והוא שוכח על זה, ומכל שכן בדברים שבין אדם למקום שנשכחי מלב האדם, דכך היא המדה בכל עניני תאוה שהם רק לרגע. דכל זה מה שהאדם שוכח, אָבער דיא מקטרגים פאָרגעסען ניט, ותובעים ר"ל כל פרט ביחוד, ובר"ה בעת התקיעות אשר כל ישראל מתקבצים יחד וצועקים מפנימי לבבם שירחם עליהם השי"ת. וכמו שאמר רבינו הגדול נ"ע בשם הבעש"ט נ"ע⁴ דישאל נקראים בנים להשי"ת והצעקות דתקיעת שופר הוא כמו צעקת הבן שחטא לפני אביו ותובעים אותו למשפט, והבן צועק אבא אבא רחמני והצילני מרודפי ושוואי. והפסוק דמן המיצר הוא הפסוק הראשון מהפסוקים שאומרים בעת התקיעות, והיינו דאָס איז דער ערשטער צוא גאיינג און דער צוא טרעט וואָס אַ איד גייט צו לאבינו אב הרחמים, והוא השער אשר על ידו בא הגילוי מלמעלה, דזהו קראתי י"ה, דער צוגיינג להשי"ת, וענני במרחב איז דער גוטער ענטפער. א"כ הי' לו להזכיר את השם הוי', שהוא שם של רחמים⁵⁴, דהריי⁵⁵ כללות העבודה דר"ה הוא התעוררות רחמים רבים על נפשו

(50) כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ כותב ביומנו אודות מאמר זה:

המשך וסיום מאמר זה היום.

(51) תהלים קיח, ה.

(52) ראה סה"מ תר"ס בתחילתו. תרע"ח בתחילתו.

(53) וראה בבא מציעא נח, ב.

(54) ספרי ואתחנן ג, כד. שמו"ר פ"ג, ו. לקו"ת דרושים לר"ה ס, ג.

(55) ראה סה"מ תש"ג ע' 19.

ונפשות אנשי ביתו וכמאמר⁵⁶ אם כבנים אם כעבדים, אם כבנים רחמנו כרחם אב על בנים כו' א"כ למה אינו מזכיר שם הוי' ואומר שם י"ה וב"פ י"ה.

והענין הוא, דהנה בר"ה אנו אומרים ונתנה תוקף קדושת היום דאנו באים לספר גודל עוצם הקדושה של היום הזה, כי היום הזה דר"ה הוא נורא ואיום, ובו ביום הוא הדין ומשפט על כל החיים לכל אחד ואחד בפרט הן בהנוגע לו לעצמו והן בהנוגע לבני ביתו בכל פרט ופרט, אשר בראש השנה יכתובו וביום צום כפור יחתמו והיינו דעל ידי התשובה דר"ה כותבים אותו בספר החיים והחתימה הוא ביום הכפורים. וביאור הענין הוא, דהנה אנו אומרים בנוסח תפלת שמו"ע מכלכל חיים בחסד, מחי' מתים ברחמים רבים, סומך נופלים ורופא חולים ומתיר אסורים ומקיים אמונתו לישני עפר. שמזכיר כאן ד' ענינים, מתים, נופלים, חולים ואסורים והפירוש הוא אשר הוא ית' הוא תמיד מחי' מתים וסומך נופלים כו' וצריכים להבין מהו ענינם של ד' מדריגות אלו בעבודה בנפש האדם⁵⁷, ועוד מהו אומר מחי' מתים ברחמים רבים. וכי שאר הג' ענינים נופלים, חולים, ואסורים, אינם ברחמים רבים דהלא כלם צריכים רחמים רבים. והנה מהמשך כללות הענין דמכלכל חיים בחסד, מחי' מתים כו' ומתיר אסורים ומקיים אמונתו לישני עפר מובן דזה שהוא ית' מכלכל חיים בחסד כו' הוא לפי שמקיים אמונתו לישני עפר, וצ"ל מהו ענינו, והנה בהד' ענינים דמתים, נופלים, חולים ואסורים, הנה היותר קשה מכלם הוא מת ר"ל וכמו בגשמיות הרי ענין המיתה הוא שהחיות מסתלק ונשאר רק הגוף⁵⁸, שהוא כאבן דומם, דהנה הגוף הוא כלי כללי אל חיות הכללי שבנפש, ואברי הגוף הם כלים פרטיים אל פרטי הכחות שבנפש והגוף בכללותו נחלק לג' חלקים כללים, ראש, גוף רגל. וג' חלקים כללים האלו הם ג' כלים כללים, כל אחד מהם כלי כללי אל חלק א' כללי מחלקי הנפש. דנפש האדם מתחלק ג"כ בג' חלקים כללים, שכל, מדות ופעולה, וכל אחד מג' חלקי הנפש שורה בהכלי הכללי שלו בגוף האדם⁵⁹, דהשכל שורה במוח שבראש והיינו דחומר המוח שבראש הוא ממוזג ומורכב באופן כזה שהוא מקבל בתוכו אור השכל של הנפש, והמדות הנה משכנם בלב, דכשם שהמוח הוא כלי אל השכל, הנה כמו"כ הלב הוא במזיגה והרכבה כזו שהוא כלי אל המדות. והרגלים והידיים הם כלים אל כח המעשה וההילוך. והם הג'

(56) פיוט „היום הרת עולם“ בתפלת מוסף דר"ה.

(57) ראה גם סידור (עם דא"ח) פח, ג ואילך. ס' החקירה פט, ב ואילך.

(58) ראה מאמרי אדה"ז תקס"ג ח"א ע' רל. תקס"ה ח"ב ע' תתנ. תו"ח שמות תד, ב. סה"מ

תרנ"ה ע' קטו. ועוד.

(59) ראה מאמרי אדהאמ"צ במדבר ח"א ס"ע קפג ואילך. המשך תרס"ו ע' עדר. תקפ. סה"מ

תרפ"ט ס"ע 199 ואילך. וש"נ.

ענינים כללים, מוחא, לבא, וכבדא⁶⁰, שכוללים כללות האדם. והכחות מתלבשים בהכלים שהם האברים ונרגשים בהם כמו עד"מ אוכלין או משקין הניתנין בכלי ה'יה נרגשים ונכרים בהכלי, דהרי אינו דומה הכובד של הכלי בעת שהיא מלאה מהאוכל או המשקה לכמו שהיא ריקנית, כן הוא גם בכחות הנפש והאברים, רק שבכלי ומאכל להיותם גשמים הנה מה שניכר הוא רק במשקל או במדה, אבל כחות הנפש שהם רוחניים ה"ז ניכר ונראה בערך מהותם, והיינו דלבד זאת שנראה וניכר שהגוף חי, דזהו מכללות השראת הנפש בגוף, הנה בכל חלק מחלקי הגוף הרי נרגש בו האור והחיות הנמצא בו בפרט כדוגמת ההפרש בין אוכלין ומשקין בגשמיות, וזהו מה שאנו מרגישים בעצמינו דכאשר אנו שומעים בשורה טובה הלב שמח, וכאשר נשמע דבר המפחד הלב מתכווץ, וכן ע"י ריבוי שקידה בהשכלה בעיון שעות ארוכות יכבד עליו מוחו, ווערט די קאָפּ פּאַרמאַטערט, הרי מובן דאור חיות הנפש וחלקי כחותיו מתלבשים בהכלים שלהם.

והנה כל אחד מהג' חלקים כללים האלו דמוחא לבא וכבדא, הגם שהם פרטים לגבי כללות אור וחיות הנפש הכללי, הרי הם כללים לגבי למטה מהם⁶¹ והיינו דלבד זאת שהמוח שבראש הוא כללי לגבי הלב והכבד שכולל את כלם. וכידוע⁶² דעיקר השראת החיות כללי הוא במוח שבראש, הנה הוא כללי שכולל הרבה כחות וחושים פרטים שהם מסתעפים מחלק השכל שבנפש, והם חושים וכחות פרטיים המתלבשים בכלים מיוחדים שהם אברים פרטיים. וכמו כח החכמה, כח הבינה וכח הדעת, חוש הראי' וחוש השמיעה כו' וכן הלב הוא כללי לכמה כחות ולבושי הנפש כמו המדות דאהבה, יראה, תפארת, נצחון, ודבור. וכן הכבד הוא כללי לכמה כחות המסתעפים ממנו, והעיקר בענין תיקון כלי הגוף שהם האברים שיהיו כלים טובים לקבל בהם כחות הנפש ע"י טיב הלוח הדם והתפשטות הרוח חיים דחלל הימני שבלב שתלוי באופן הבירור והזיכוך של הדם הנעשה ע"י הכבד שאז דכאשר הכבד הוא בריא אז הנה גם חלק המעשה הוא בשלמות ונקרא אדם בריא. והיינו דלבד זאת שהוא אדם חי שהאור והחיות הנפש מתלבש באברי הגוף בכללותו, הנה עוד זאת אשר כל אבר הוא חי מהכח הפרטי המתלבש בתוכו ופועל פעולתו. וענין⁶³ המיתה ר"ל הוא שאור וחיות הנפש מסתלק ונשאר רק הגוף בלבד, דאז הגם שיש אברי הגוף שהרי המוח והלב וכן כל האברים נשארים בקיומם (עד שמתפרדים) ומ"מ הרי בצאת הנפש מן הגוף הנה אין המוח משכיל שכל, ואין הלב מתעורר במדות לא באהבה ולא

60) זח"ב קנג, א. וראה אבו עזרא משפטים כג, כה.

61) ראה סה"מ תרפ"ט הנסמן בהערה 59.

62) ראה תניא פנ"א (עא, א). ובכ"מ.

ביראה, ואין העין רואה ואין האזן שומעת, אשר הדוגמא מזה מובן ברוחניות דכתיב⁶³ ושמרתם את חקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם דקיום התורה והמצוות צריכה להיות בחיות כמו אדם החי, אבל מי שאין לו חיות בקיום המצוות הגם שיש לו אברי הגוף, היינו שמקיים את המצוה אבל הוא בהתרשלות ובלא הרגש הוא כדוגמת דבר מי שר"ל נסתלק אור נפשו ונשאר רק גופו בלבד. וזהו הנק' מת ר"ל ברוחניות שהוא קשה מכלם.

והנה יש עוד ענין הנקרא בשם נופל שהוא קל יותר מהמדרי' דמת ר"ל, אבל הוא ג"כ מדריגה גרועה מאד. והיינו דהגם שאינו דומה ח"ו להמדריגה הא' שנק' מת ר"ל, אבל מ"מ הוא בכעין זה וכמאמר⁶⁴ מאן דנפל מדרגי' איקרי מית, היינו שאין זה מת ר"ל ממש אבל איקרי מית לפי שהוא כעין ענין המיתה אלא שהוא בנקל יותר, והיינו שאפשר להקימו מנפילתו, וזהו דבמחי' מתים אומר ברחמים רבים, דהנה כתיב⁶⁵ כי לא ידח ממנו נדח דסוף כל סוף הרי כל ישראל יעשו תשובה⁶⁶, אמנם בהסבות המביאים לידי תשובה ומעשים טובים יש שני דרכים ואופנים, וכמו עד"מ האב המדריך את בנו הרי האב מחבב ומייקר אותו ונותן לו כל טוב בהשפעה מרובה, הגם שהאב יודע שזהו יותר מכפי המגיע לו, ומ"מ הנה מפני שחפץ לקרב את בנו נותן לו גם מה שאינו מגיע לו, אבל כאשר הבן אינו שומע בקול אביו אז הרי האב מייסר אותו בעונשים כפי מדתו והכוונה הוא שייטיב את דרכיו. וכן הוא בהנהגת הקב"ה עם ישראל שנקראים בנים למקום⁶⁷ דיש בזה ב' אופנים, הא' בדרך קירוב דהקב"ה נותן לו רוב טוב, והב' בדרך ריחוק והוא שמבטשים ומייסרים אותו. ובטבעי בנ"א אנו רואים שיש אנשים שכאשר הקב"ה נותן להם רוב טוב, אז הם נותנים הרבה צדקה ומקרבים בני תורה ומתקרבים אליהם ושומעים דברי חכמים, ובמילא הנהגתם בשמירת התורה ומצוות הוא בטוב לפי ערך. ויש אנשים שכאשר הקב"ה נותן להם רוב טוב אז הוא שוכח על האמת, והוא עושה רק מה שנוגע לעצמו לטובתו והנאתו הגשמית, ובעניני צדקה הוא מקמץ וכו'. ורק כאשר מגיע לו עת צרה ח"ו שנחלה הוא או הקרוב אליו ח"ו אז נשבר לבבו ומתגלה הטוב שבו ועושה צדקה וחסד. והנה המת ר"ל ברוחניות הוא איש יבש (א) טרוקענער מענטש

63 אחרי יח, ה.

64 „כ"ה בלקו"ת ד"ה זאת חקת סס"ב ובכ"ד, ולע"ע לא מצאתי ל' זה, ואין הזמן גרמא לחפש, ובזח"ג קלה, ב – הובא בע"ח ש' שבה"כ פ"ב ובמבו"ש ש"ב ח"ב רפ"ג איתא מאן דנחית מדרגי' קדמאה דהוה בה קארי ב' מיתה" – אג"ק כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א ח"ב ע' ד.

65 שמואל-ב יד, יד.

66 ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

67 אבות פ"ג מ"ד. וראה תניא פ"ב (ו, א).

אָהן געפיהל) והיינו בהנוגע לזולתו הוא תמיד בקרירות ובמתינות ויש לו זמן. דער אַנדערער איז הונגעריק און צובראַכען און ער האָט צייט כמו שאנו רואים במוחש בכמה בנ"א דבדבר הנוגע לעצמו או אל הקרוב לו מבני ביתו, בין אם יהי' דבר הנוגע בגופו בבריאותו, והן יהי' דבר הנוגע בפרנסתו מרגיש זה, דערהערט ער דאָס זייער שטאַרק, ולפעמים בהתפעלות גדולה, ער איז ניט גיזונד ח"ו, ער האָט ניט קיין פרנסה והדומה מצטער על זה בצער גדול, ומשתדל בכל מיני השתדלות בזריזות גדולה, אָבער אַז דער אַנדערער איז ח"ו קראַנק און הונגעריג הנה לא זו בלבד שאינו בהתפעלות אלא עוד זאת שהוא בקרירות, וזהו מחי' מתים ברחמים רבים. דזה שהקב"ה מחי' את המתים הללו הוא ברחמים רבים ולא על ידי יסורים.

אמנם ענין נופל ר"ל הוא רק דאיכרי מת שהוא כעין מת ר"ל, אבל הוא אינו מת ממש ר"ל, והיינו שיש לו עוד איזה כח רק שצריך סמיכה, וזה סומך נופלים, דהקב"ה הוא סומך את הנופל. והענין הוא דהנה ארז"ל (ירושלמי סוטה פ"ח הל' י') תחלת נפילה ניסה. נפילה ר"ל האָט אויך אַ אָנהויב וויא אַזוי מיא ווערט ר"ל א נופל. וכמו עד"מ בגשמיות מי שנופל מעסקיו, תחלה הרי הוא נעשה יורד ר"ל. ואח"כ יורד מדחי אל דחי ונעשה נופל ר"ל וכן הוא ברוחניות, דכאשר אנו רואים את הנופל ר"ל מי שאינו מניח תפילין אינו שומר את השבת וטהרת המשפחה ואוכל מאכלות אסורות וכו' הנה כל זה יש לו התחלה, דלא בפעם א' ח"ו נעשה נופל ר"ל דהנה⁶⁸ אמרו"ל (ב"ר פי"ז⁶⁹) תחלת מפלה, שינה, ופרש"י תחלת מפלתו של אדם לא בא עליו אלא ע"י שינה ועצלות (מ"כ) דאדם העצל הוא בדוגמת הישן, דבעת השינה הרי אין דעתו מיושבת עליו ויכול להיות כמה הפכים בנושא אחד (כמ"ש במ"א⁷⁰) ושינה זו שהוא העדר שימת לב והוא התחלת הנפילה ר"ל, דהיצה"ר אינו בא אל האדם בתחלה לומר לו עבור על מצוה זו, או עשה עבירה זו, כ"א הוא בא אליו בסדר והדרגה, בתחלה אומר לו כד⁷¹, שמתחיל לומר לו איזה דעה ומראה לו אשר זהו לטובתו בבריאותו ובסדר פרנסתו, ואח"כ אומר לו כך שנכנס יותר בפנימיותו של האדם להגיד לו דעה עד שאומר לו לך עבוד עבודה זרה, שהיצה"ר הוא מצוה עליו, אומר לו לך, הנני מצוה לך לילך והאדם עובד עבודה זרה לוי⁷² לגמרי, דבאמת הרי

68 ראה גם סה"מ תרפ"ה ע' צח.

69 פיסקא ה.

70 ראה תו"א כח, ג. מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"א ע' קפד.

71 ראה שבת קה, ב. נדה יג, ב.

72 ראה ב"ב קי, א.

כל אחד מישראל יהי' מי שיהי' הרי מצד נשמתו חפץ הוא בטוב⁷³, וע"י הסתת ופיתוי היצה"ר יורד הוא ר"ל מדחי אל דחי עד אשר נעשה נופל. וזהו שתחלת נפילה ניסה, דנפילה יש לה תחלה. ער ווערט ניט מיט אַמאַל אַ נופל ר"ל דאָס האָט אַ אָנהייב והתחלה היא הניסה. דניסה הוא הנטי' ממקומו, וואָס ער טוט זעך אַ רוק פון זיין אָרט, דנטי' זו היא הגורם ומביא לידי נפילה ר"ל, דכן אנו רואים במוחש בטבעי בנ"א אשר לא בפעם א' יפול הנופל⁷⁴ ר"ל אלא דתחלת הנפילה הוא מה שנוטה מן המקום אשר עמד עליו בתחלה. וכמו מי שהי' מחונך בחנוך טוב ויודע ספר וראה יראי אלקים והי' מתענג מזה, וידע חוב בנפשו להתפלל בצבור ולקבוע זמן ללמוד תורה, ודבר הלימוד שהי' לומד הי' נקלט אצלו בקליטה טובה לפי ערכו, והגם שהי' עוסק בעניני פרנסתו מ"מ הנה לא זו בלבד שהי' שומר הזמנים הקבועים לו תפלה ותורה אלא עוד זאת דגם בהיותו עסוק בעניניו הי' רישומו ניכר במדות טובות ובגמילות חסדים ואהבת בני תורה, והיינו דכל אחד ואחד ידע ברור כי העיקר הוא מזון הנפש בתורה תפלה וקיום המצות, ומזון הגוף הוא כי ברכת ד' היא תעשיר⁷⁵, והוא צריך רק לעשות כלי שתשרה הברכה העליונה⁷⁶, והכלי שעושה צריכה להיות טהורה היינו שלא יהי' בזה אונאה, גניבה וגזל כו'. ועיקר ענינו הי' לעסוק במצות, אבל כאשר האדם נוטה מזה והוא מה שחושב שהעסק במסחר וקנין הוא העיקר ובמילא הוא טרוד ומטרד כל הימים שהו"ע הנטי' הנקרא כפיפה והוא שמרכין וכופף את ראשו. והגם דגופו ורגליו המה עומדים על מעמדם ומצבם בגובהם הראשון בבלתי הכנעה וכפיפה ניכרת, מ"מ מאחר שכפף את ראשו הנה בהכרח אשר גם גופו ורגליו יטה⁷⁷. וכן הוא ברוחניות דכאשר נוטה מדרכו הקודם וכופף עצמו לדברים הגשמיים ואינו בא להתפלל תפלה בצבור או שאינו שומר זמני הלימוד, הנה נעשה קר לעניני תורה ועבודה, דזהו תחלת נפילה ר"ל. והולך מדחי אל דחי עד אשר נעשה נופל ר"ל. ואומר ע"ז סומך נופלים דע"י סמיכה אפשר עוד להקימו מנפילתו.

73) ראה תניא פי"ט (כה, ב).

74) ע"פ תצא כב, ח.

75) משלי י, כב.

76) ראה דרמ"צ קו, ב ואילך. המשך תער"ב ח"ב ע' א' צב. קונטרס ומעין מאמר יז (ע' 108)

ואילך. מאמר כה (ע' 126).

77) ראה לקו"ת תצא מ, ב. ולהעיר מסידור עם דא"ח נד, א (ושם: בכפיפה הגשמי' הגם

שראשו כפוף למטה . . אבל כל גופו ומכ"ש רגליו אין בהם כפיפה כלל רק עומדים כמקדם בלתי הראות בהם שום שינוי תנועות כפיפה והרכנה).

והנה המדרי' הג' נקרא בשם חולה, וכמו עד"מ בחולי הגוף, הרי יש ב' מיני חולאים⁷⁸, חולי הגוף וחולי הרוח. הא' חולי הבאה מקלקול אברי הגוף⁷⁹ שמחמת זה נופל למשכב ר"ל ומתגבר אצלו חום הטבעי, ואובד חוש הטעם מהמאכל עד שטועם מתוק למר ומר כמתוק⁸⁰, ומתאוה רק למאכלים רעים ודברים המזיקים. והב' הוא חולי הרוח ר"ל שאינו בא מצד קלקול אברי הגוף ועל הרוב סיבתו מצד שאינו יכול למלאות חפצו ורצונו ומזה בא לו ר"ל חולי הרוח. וכך הוא בחולי הנפש יש ב' מיני חולאים, הא' שבא מצד קלקול הגוף והחומריות שבו והיינו שנתעבה ונתגשם ביותר, ומעמיק א"ע בעניני עולם הזה וכל חפצו ורצונו שקוע בזה. ומד' שכוח לבו וכמ"ש⁸¹ כי פנו אלי עורף⁸². דגם מה שפונים אל השי"ת בתפלה וקיום המצוות הוא רק בעורף ואחוריים, פאך ביי גייענדיק אָהן אַ חיות, וויילע דער גאַנצער חיות און דער גישמאַק איז אַריין געטאַן אין ענינים הגשמיים, ומוריד וממשיך את הנפש ג"כ בהדברים הגשמיים ותענוגים החומריים. ותוקפא דגופא הוא חולשא דנשמטא⁸³, וה"ז כמו חולה גמור שטועם את המר שהם התאוות הגופני' למתוק. ואת המתוק שהוא לימוד התורה וקיום המצוות למר שהם עליו למשא. וגם מה שעושה דברים טובים כמו בענין הצדקה ה"ה נמשך אחרי הענינים החדשי' כו' ובעניני החזקת לומדי התורה ביראת שמים היא בחלישות ורפיון. והב' הוא חולה הרוח ר"ל והיינו שהוא שקוע בענינים הגשמיים בסבת הפריקת עול שפורק מעליו עול מלכותו ית', ורודף אחרי ענינים החומריים וכיוצא מן הדעת ר"ל אשר לא בדעת ידבר⁸⁴. וכן מעשיו הם הפוכים ומבהילים לפי שמוכה ר"ל בשגעון ונדמה לו שהאמת הוא עמו וכל דבוריו והנהגותיו הם טוב וישר. אבל האדם הבריא רואה ומכיר בו שהוא חולה ר"ל, וסבת החולי בא מגודל ההתקשרות שלו באיזה ענין לא טוב ונחלה ר"ל ברוחו המנהיג אותו ברוח שטות⁸⁵, וכן הוא ברוחניות שיש חולי הרוח ר"ל והסבה לזה הוא גודל השיקוע בעניני חומריות וגשמיות והולכים בשרירות לבם למלאות כל תאוותיהם באכילה שתי' ושאר עניני

78) ראה עד"ז אוה"ת שה"ש ח"א ע' ריב. סה"מ תר"ס ע' פ.

79) ראה אגה"ק סל"א (קנא, סע"ב).

80) ע"פ לשון הכתוב – ישע"ה, ה, כ (ושם: שמים מר למתוק ומתוק למר).

81) ירמ' ב, כז.

82) ראה לקו"ת אחרי כו, ד. מאמרי אדהאמ"צ נ"ך ס"ע רי ואילך. וש"נ.

83) ראה זח"א קפ, ב. קמ, ב.

84) ל' הכתוב – איוב לד, לה.

85) ראה סוטה ג, א. וראה תניא פכ"ד-כ"ה. קונטרס ומעין מאמר ב (ע' 65) ואילך. סה"מ

הגוף עד כי נמשלו כבהמות נדמו⁸⁶ ללכת רק אחרי מראות עיניהם בכל דבר תאוה וחמדה, וכמי אשר דעתו ר"ל בלתי צלולה הרי בנפול עליו החולי הרי יכול להזיק ולהמית את עצמו. כן המה הפורקי עול שכאשר יחם לבנם באיזה דבר חמדה אין מעצור לרוחם כלל וכמאמר העולם א' צולאָזענע האַרץ ויכול לאבד את חייו וגם את חיי זולתו, וכמו שאנו רואים במוחש דמי שהוא פורק עול והולך בשרירות לבו לבד שנעשה גנב ולפעמים גם רוצח ה"ה נעשה מושחת במדותיו ללכוד ברשתו גם הולכי יושר וכמ"ש⁸⁷ כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש, דיש רציחת הגוף ויש רציחת הנפש שהיא קשה מרציחת הגוף, וככה הוא נלהב בזה, פאָר פלאַמט און פאָר קאָכט אין דעם שאינו משים לבו להסכנת נפשות שבזה. והורג ר"ל את עצמו ואת זולתו כחי' רעה.

והנה אסור הוא מל' אסיר⁸⁸. א' גיפיינגענער, וכמ"ש⁸⁹ ויתנהו אל בית הסהר מקום אשר אסירי המלך אסורים. וכמו היושב בבית האסורים הגם שהוא אדם בריא בכל כחותיו וחושיו, מ"מ הנה לא זו בלבד שאינו ברשות עצמו, אלא עוד שהוא ברשות אחרים המנהיגים אותו כרצונם, ויש בזה אופנים שונים יש שהוא רק בבית האסורים אבל הוא חפשי לנפשו לעשות מה שהוא חפץ, ויש מי שהוא צריך לעבוד כל היום בעבודת פרך ומענים אותו בעונים קשים ומרים ר"ל. ויש עוד יותר שנותנים עליו כבלי ברזל, אשר ככל המשל הזה ישנו גם בנפש האדם. דהנה"י שם עבירה הוא מל' עובר ממקום למקום, והיינו דע"י שהאדם עושה ח"ו עבירה, הוא עובר על צווי השי"ת, ובזה הוא עובר ר"ל לרשות המקטרגים וכמארז"ל (ב"ב דט"ז ע"א) הוא שטן, הוא יצר הרע, הוא מלאך המות כו' ועבירה ר"ל גורת עבירה"י, שמלפפתו מכל צד ופנה, עס נעמט אים אָרום ר"ל פון אַלע זייטען. און עס ציהט אים אַריין, אז ער פאָרלירט זעך, דיש בזה כמה אופנים שונים, ישנם כאלו שהם ח"ו ברשות של היצה"ר, פירוש דבכללותו איז דער יצה"ר האָט באַ אים א' דעה והיינו שהוא חפשי לנפשו ומ"מ הרי היצה"ר אומר לו דעה, והדעה שלו ח"ו מתקבלת אצלו, וישנו ר"ל אשר היצה"ר מושל ושולט עליו, עד כי סובב אותו מכל צד ופינה ר"ל ער נעמט אים אָרום כמו בכבלי ברזל, וכמו שידוע אשר ישנם כמה בעלי עבירות ר"ל שהם בעצמם יודעים

86 תהלים מט, יג.

87 תצא כב, כו.

88 ראה ס' החקירה צ, א.

89 וישב לט, כ.

90 ראה סה"מ עטר"ת ע' דש. פר"ת ע' קפ. תרפ"א ע' קפז. תרפ"ה ע' שיא. תרפ"ט ע' 6.

242. ד"ה ומשה ה' רועה תרצ"ד פ"ג (קונטרס מאמרים תרצ"ד ס"ע לג). תרח"צ ע' נב.

91 אבות פ"ד מ"ב.

היטב אשר מצבם רע ומר ומהם גם המצטערים, ומ"מ אינם יכולים לצאת מזה, כאילו זיי קאָנען זיך ניט אויסרייסען פון די שלעכטע אייזערנע הענט כמו האסור ר"ל בבית האסורים.

והנה כל המדרי' האלו ישנן גם בדקות ביותר. דהיינו דיש מי שלומד תורה בעיון ועוסק במצות בהידור, אבל אינו יודע כוונת המצוות, ומצוה בלא כוונה כגוף בלא נשמה⁹² וגוף בלא נשמה הוא מת ר"ל. ומי שדעתו יפה להבין השגה אלקי' על בורי' ועוסק בזה ומבין ומשיג ונשאר אצלו הענין רק במוחו בלבד ואינה מגעת אל הלב. והיינו דעסקו הוא בהשכלה ואינו עוסק בעבודה שבלב להתעורר באהוי"ר לפי אופן וערך השגתו איקרי נופל ר"ל. וכן בשארי המדרי' שהוא ח"ו חולה ואסור לפי ערך מהות מדריגתו. הנה כאשר ישים אל לבו מעמדו ומצבו ויתבונן בזה בעומק הדעת אדעתא דנפשי⁹³. ואשר זה היום עשה ד'⁹⁴ אשר אפשר להתקרב ע"י התשובה מעומקא דלבא, הנה בכה בכך במר נפשו ויתחנן אל ד' כי הוא רחום יכפר⁹⁵ ויסיר מאתו כל המניעות והעיכובים אשר יוכל להתקרב אל ד' ועושה החלטת בנפשו לעזוב דרכו הקדום ולקבל עליו עומ"ש כל אחד ואחד לפי ענינו.

וזהו מכלכל חיים בחסד, מחי' כו' אמונתו לישני עפר. דהנה זה מה שהוא מכלכל חיים הוא רק בחסד, דאָס וואָס השי"ת גיט אונז לעבען והנצרך אל החיים הוא רק בחסד. והכוונה בזה הוא להחיות את המתים, לסמוך את הנופלים, לרפאות את החולים ולהתיר את האסורים. והיינו דכללות הכוונה בזה הוא שהאדם יעשה תשובה כל אחד לפי ענינו בהד' מדריגות הנ"ל, וטעם הדבר הוא לפי שמקיים אמונתו לישני עפר. דהנה בכרית בין הבתרים אמר הקב"ה לאאע"ה⁹⁶ כי גר יהי' זרעך בארץ לא להם, הכוונה הוא להאיר את העולם באור תורה⁹⁷ וכמ"ש⁹⁸ בראשית ברא אלקים. דזה"י שהעולם הוא יש וגשמי לפי שכך גזר רצונו ית'. וישראל ע"י התורה יאירו את העולם.

92 לקוטי תורה להאריז"ל ר"פ עקב. שו"ע האריז"ל סדר קבלת שבת סעיף ח. שלי"ה מסכת תמיד עמוד התפלה ענין חנוכה (רמט, סע"ב). וראה תניא פל"ח (נ, א ואילך).

93 ראה פסחים סח, ב.

94 תהלים קיח, כד.

95 שם עח, לח.

96 לך לך טו, יג.

97 ראה "היום יום" כט טבת. וראה מכתב כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב הנדפס בהתחלת "היום

יום".

98 בראשית א, א.

99 ראה ד"ה זה היום תרצ"א פ"ב (לקמן ע' 000).

וזהו¹⁰⁰ הטעם מה שישראל הולכים ממדינה למדינה בטלטולים שונים בכדי לברר את העולם באור התורה. וזהו¹⁰¹ הסבה על ריבוי הנסיונות וד' צדיק יבחן¹⁰², מי שיוכל לעמוד בנסיון. וזהו זה היום תחלת מעשיך. דהיום דר"ה הגם שהוא ביום וא"ו למע"ב הוא תחלת מעשיך לפי שהוא ביום שנברא אדה"ר. והאדם הוא תכלית הכוונה בבריאת והתהוות העולמות. ולכן הנה ביום זה בכל שנה ושנה הוא תחלת מעשיך ומ"מ הנה הזכרון ליום ראשון. דיום ראשון הוא מדת החסד והיינו דלהיות אשר בהיום דר"ה שהוא יום הדין ומשפט, והמקטרגים באים לקטרג ח"ו על ישראל הנה הקב"ה שהוא אב הרחמים הוא מגביר מדת החסד דזהו זכרון ליום ראשון. וטעם הדבר הוא לפי כי חוק לישראל משפט לאלקי יעקב. דכל הכוונה דבריאת האדם והעולם הוא לפי שנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים¹⁰³ ע"י מעשה הטוב והעבודה של התחתונים¹⁰⁴. ומהאי טעמא הנה ועל המדינות בו יאמר איזה לחרב ואיזה לשלום כו' דזה שישראל הולכים מגוי אל גוי הוא בכדי להאיר באור תורה בכל מקום. ובריות בו יפקדו להזכירם לחיים כו' והוא ית' מכלכל חיים בחסד בכדי שיעשו תשובה וישלימו הכוונה האמיתית שהי' בבריאת העולמות, וזהו מן המיצר קראתי י"ה ענני במרחב י"ה, ואומר ב"פ י"ה, דהנה ידוע¹⁰⁵ דהשם דלעתיד יהי' ב"פ י"ה. ולכן הנה בהפסוק הראשון דתקיעת שופר מזכיר השם י"ה ב"פ שהוא השם דלעתיד. דבכל שנה ושנה מתקרבים אל הגילוי שהי' לע"ל והוא ית' מכלכל חיים בחסד לתת לכלל ישראל שנה טובה ומתוקה.

100) ראה ד"ה שובה ישראל שנה זו פ"ג (לקמן ע' כב). וש"נ.

101) ראה סה"מ תרפ"ד ע' עח.

102) תהלים יא, ה.

103) ראה תנחומא נשא טז. שם בחוקותי ג. במדב"ר פ"ג, ו. תניא רפל"ו (מה, ב).

104) ראה תניא רפל"ז (מו, ב).

105) ראה לקוטי תורה וספר הליקוטים להאריז"ל על זכרי'. של"ה מסכת פסחים מצה

עשירה קנה, רע"א (הובא באוה"ת לתהלים (יהל אור) ע' תמח). לקו"ת במדבר ז, ד. פ' ראה כו, ב. ובכ"מ.

לזכות
כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א
מהרה יגלה אבי"ר

לז"נ
הרה"ח הרה"ת ר' צבי הירש בן הרה"ח ר' בן ציון ע"ה
נלב"ע ז"ך אלול ה'תש"מ
ומרת רבקה בת הרה"ח ר' צבי ע"ה
נלב"ע כ"ט תמוז ה'תשס"ב
שפריצער

נתרם ע"י בניהם – יבלח"ט –
הרה"ת ר' שמואל והרה"ת ר' יעקב מרדכי שיחיו
שפריצער

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!